

Sabina Burkeljca

Anja Štefan: Sadje z naše ladje.

Ilustrirala Jelka Reichman.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016.

Pesnice, pisateljice, pripovedovalke, pravljicarke, zbirateljice ljudskega slovstva ter snovalke Pripovedovalskega festivala Pravljičice danes (kategorija začetki segajo v leto 1998) Anje Štefan zagotovo ni treba posebej predstavljati; njene zgodbe in pesmi so doma na šolskih hodnikih in po domovih, njene knjige pa izposojane in brane ter v zavest bralcev zapisane kot sodobna klasika slovenske mladinske literature. Naj omenim samo nekatere: antologija *Svet je kakor ringaraja*, *Melje, melje mlinček*, *Iščemo hišico*, *Kotiček na koncu sveta*, *Lonček na pike*, *Sto ugank*. Na videz preproste, a nas očarajo z igrivostjo, sporočilnostjo, nedvomno izpiljenostjo in izbranim besediščem; postanejo vzporedni svetovi otrok, prav tako resnični, kajti, žal premnogi otroci v realnosti okušajo malo dobrega sadja, če se naslonim kar na metaforiko iz knjige, vzporedni svetovi pa jim nasujejo celo naročje jagod, borovnic, banan, jabolk ... Če se usmerim še na likovno podobo knjige, je podobno tudi z ilustratorko Jelko Reichman – z njenimi barvitimi podobami živali in otrok z zaobljenimi rdečimi lički v pisanih oblačilih smo (z)rasli mnogi in prepričana sem, da si podobe Pikija Jakoba, mačka Murija, Miškolina in mnogih drugih junakov otroci predstavljajo preko njenih stvaritev. Še ena klasika slovenske likovne plati literature, ki tesno sodeluje z besedo tudi v *Sadju z naše ladje*. In tako knjiga že pred branjem

postane klasika slovenske mladinske literature. Tokrat namenoma ne pišem o *slikanici* (ki ima po krivici manjvrednostne konotacije – tak primer je knjižnično nadomestilo), pač pa o knjigi, kajti to je knjiga, in če smo že pri kvaliteti, so slikanice (ah, zarečeni kruh) seveda lahko tudi mnogo bolj kvalitetne kot “resna” literatura za odrasle; kot da mladinska literatura ni resna – je, in to prav nič manj. Mladinska literatura je po krivici zgolj otrok odrasle literature in ni obravnavana enako – odgovore na to lahko poiščemo v doživljanju in vživljanju odraslih v otroke (v branje priporočam knjigo Alenke Rebula, *Globine, ki so nas rodile*, v kateri nam avtorica odstre otroštvo v vsej večplastnosti, pretanjenosti in čutenju). In otrokov svet je globok, ranljiv, enakovreden odraslemu, zagotovo.

Med bero *Sadja z naše ladje* najdemo petnajst pesmi, ki se vse do konca knjige izmenjujejo z ilustracijami. Kot razberemo že iz naslova, je rdeča nit sadje – to je prisotno tudi v desetih naslovih pesmi, v petih pa sadja v samem naslovu sicer ni, vendar ostaja jedro (oziroma sadež) pesmi (*Prismo-dek, Čarodej, Škrat, Sosed se jezi na ptičke ter V dvoje*). In katero sadje nabira pesnica v pesniško košaro? Jagode, limone, jabolka, breskve in marelice, slive, kostanj, pomaranče, češnje, hruške, borovnice, fige, orehe, grozdje, banane ter lubenico. Sadje torej v pesmih postane predmet hrepenenja/pričakovanja (*Juhuhu, jagode!, Slive*), sinonim za slab/kisel dan (*Limona*), raznolikost sveta (*Breskve in marelice*), željo po preseganju (*Ančka bančka pomarančka, Čarodej*), deljenje med vse (*Hruške, Orehi*), pravljíčnost/čarobnost (*Škrat*), pribežališče (*Fige, fige, figice*), drugačen pogled (*Sosed se jezi na ptičke*), revščina-bogastvo (*Banane*), dvojina (*V dvoje*) ...

Kakšno je otroštvo, ki ga upesnjuje pesnica? To je svet hrepenenja, življenjske sile, ki jo najdemo v naravi, na primer v nabiranju jagod ali veselju po sladkanju s slivovo marmelado tete Gizele. Pesnica ve, da otroštvo ni samo sladko, so tudi kisli dnevi, ko je na primer otrok bolan in čaka, da se pozdravi, saj bo šele potem spet lahko brezskrbno tekal naokoli. Sadja pa nimajo vsi enako radi, eni imajo radi breskve, drugi marelice. Posrečena besedna zveza “Tinka-tonka gre ta svet” govori o drži do sveta – ni je namreč stvari, ki bi jo imeli vsi radi. V *Ančki bančki pomarančki* je prisotna otroška želja biti večji in starejši ter prošnja otroka, da bi ga mama slišala v njegovem hrepenenju. Otroci ne dosežejo vsega, kar si želijo, včasih so veje previsoko, da bi obrali češnje z njih, zato je dobro verjeti, da jim bo čarodej (odrasel?) pomagal, kajti otroci so od odraslih odvisni. Druženje, izmenjava, igra – za vse otroke – je prisotna v pesmi *Hruške*. Pesnica je tudi pravljíčarka, pozna pravljíčne junake, tudi škrate, ki otrokom nosijo borovnice. Otroštvo je igra z drugimi, je igra v naravi – ko figovo drevo postane

skrivališče, plezalni raj, razgledni stolp, zibalnica, skratka odličen kraj za brezskrbnost. Kako pa spečemo orehovo potico? Tako, da vsi sodelujemo – in ne bomo samo jedli potico, ampak se bomo ob tem še zabavali. Odrasli se mnogokrat jezijo, tako tudi sosed v pesmi *Sosed se jezi na ptičke*, otroci pa slišijo le čudovito ptičje petje. V pesmi *Banane* pesnica opozori na izredno perečo stvar. Na drugem koncu sveta ljudem odpeljejo banane, mi pa jih na tem koncu uživamo, ne da bi se zavedali, da premnogi “iz dežele banan” nimajo hrane za preživetje. “Kdo nemarno bogati?” vzklikne. In še “O, da bi se svet popravil / v boljši dom za vse ljudi.” V zadnji pesmi pesnica skozi lubenico izpiše hvalnico dvojini. V pesmih je izražen svetel, pozitiven odnos do sveta, opazna pa je tudi etična/moralna nota.

Ritem pesmi, ki spominja na otroške ljudske pesmi in izštevanke, je pri Anji Štefan že kar samoumeven, saj je nanjo močno vplivalo ljudsko slovstvo. Pogosto je izražen s ponavljanji (npr. “sto in sto in sto banan”) in z zamenjanim besednim redom. Tudi rima, ki v poeziji ni nujno prisotna, ima v teh pesmih posebno funkcijo – pomaga ritmu in besedišču, da takoj, ko pesem preberemo, ostane v bralcu kot sodobna, avtorska klasika.

Lahko se zahvalimo Jelki Reichman in Anji Štefan, da je otroštvo (in tudi odraslo otroštvo) tako lepo pobarvano in popisano; svet je mnogo lepši zaradi podob in besed njune ustvarjalnosti. In naj še enkrat poudarim – za mnoge otroke je svet literature in umetnosti zdravilo, saj besede in podobe ustvarjajo lepoto in pomagajo, da premoščamo hude stvari. Z lepoto umetnosti celimo dušo, pomagamo ji, da sije, da ponotranji lep odblesk sveta, nas prežari ter pomaga vztrajati in bivati. Je resnična in živa kakor življenje samo, čisto nič manj.